

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Стражнікова І.В.

доктор педагогічних наук, професор

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

Анотація. Впровадження практико-орієнтованого підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців для закладів вищої освіти розглядається як засіб орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання. На основі аналізу педагогічної літератури виокремлено чотири риси практико-орієнтованої професійної підготовки.

Ключові слова: фахівці, заклад вищої освіти, процес підготовки, практико-орієнтований підхід, практика.

Summary. The introduction of a practice-oriented approach in the process of training future professionals for higher education institutions is considered as a means of orienting the educational process to the final product of vocational training. Based on the analysis of pedagogical literature, four features of practice-oriented professional training are distinguished.

Keywords: specialists, institution of higher education, training process, practice-oriented approach, practice.

Система освіти України знаходиться у стані пошуку та впровадження форм, методів і засобів навчання, які б забезпечували підготовку висококваліфікованого, творчого фахівця, здатного здійснювати постановку та розв'язання складних завдань. Адже тільки розвинена, ініціативна, активна, підприємлива, креативна особистість, що володіє багатим запасом знань та вмінь, може витримати конкурентну боротьбу в умовах нестабільності ринкової економіки. Ці вимоги ставляться перед майбутніми працівниками незалежно від роду діяльності.

Кінцевим продуктом навчання у закладі вищої освіти є формування достатнього рівня професійно-педагогічної культури майбутнього науково-педагогічного фахівця, що дасть змогу реалізовувати її в подальшій практичній діяльності. Тому програми курсів вишів декларують формування у своїх випускників системи ЗУН (не тільки знання та уміння, але й здатність їх практичного застосування), а відтак кінцевий продукт навчання майбутнього викладача ЗВО визначається кінцевим продуктом навчання самих студентів, їх комунікативними уміннями, соціальними компетентностями. Це можна визначити як першу дидактичну закономірність практико-орієнтованого підходу.

Загалом, практико-орієнтований підхід реалізується через розробку змісту і методів навчання, детермінованих конкретизованими кінцевими продуктами навчання. Оптимізація навчального процесу вимагає урахування всіх можливих закономірностей організації практико-орієнтованого змісту освіти. Аналізуючи практико-орієнтований підхід навчання технологіям продуктивного навчання у закладах вищої освіти, можна виокремити два важливі моменти. 1. Орієнтація педагогічного процесу на формування конкретних професійних або практичних навичок з технології, які вони можуть тут же реалізувати в ході педагогічної практики. 2. Особистісно-орієнтований підхід, що виявляється у численних продуктивних технологіях особистісно-орієнтованого навчання як обов'язковий елемент навчання із застосуванням технології особистісно-орієнтованого плану підготовки майбутнього фахівця ЗВО [5].

Аналіз педагогічної літератури засвідчив, що категорію «практико-орієнтований підхід» науковці розглядають як засіб орієнтації навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій, засвоєні студентами у вигляді практичного досвіду з навчальною інформацією. Практико-орієнтований підхід вважається одним із найефективніших засобів професіоналізації навчання у ЗВО, оскільки максимально наближує студентів до майбутньої професійної діяльності [1]. Його сутність полягає в організації навчального процесу в контексті майбутньої професії шляхом відтворення у

формах і методах навчальної діяльності студентів, реальних психолого-соціальних ситуацій, що супроводжують конкретну професійну діяльність. Зокрема, Д. Варнеке наголошує, що практико-орієнтований підхід – це активна форма організації професійної підготовки, призначена для застосування у теоретичному та практичному компонентах, що реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [7]; Є. М. Пост – як орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи [9]; С. Пітч як систему навчальних проблемних ситуацій, методичних та ситуаційних завдань, спроектованих у професійну підготовку фахівців [8].

У процесі професійної підготовки моделювати предметний зміст фахової діяльності та забезпечувати умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця. Основним засобом реалізації практико-орієнтованого підходу є практико-орієнтовані завдання, а неодмінною умовою їх застосування – розробка коректних умов цих завдань. Впровадження практико-орієнтованого підходу вимагає створення викладачами середовища, в якому студенти мають можливість виявити і реалізувати свій інтерес до пізнання, зробити його усвідомленою потребою в саморозвитку, професійній та соціальній адаптації. Відтак саме прагнення знайти розумний баланс між академічною і прагматичною складовими професійної підготовки реалізовується у залученні студентів до створення практико-орієнтованих проєктів, які є результатом індивідуальної/колективної діяльності за чітко визначеними правилами [5].

Українська педагогіка вищої школи цілі впровадження практико-орієнтованого підходу вбачає у формуванні професійного досвіду студентів в процесі їх занурення в професійне середовище під час виробничої і переддипломної практики; у застосуванні професійно-орієнтованих технологій навчання, спрямованих на формування у майбутніх фахівців значущих для професійної діяльності компетенцій, професійно-важливих і соціально значущих якостей [3]. Відтак модель фахівця, підготовленого на основі

практико-орієнтованого підходу, включає професійну компетентність; готовність до професійної діяльності та відповідні особистісні якості. Практико-орієнтований підхід по суті є переліком конкретних практичних дій, досвід застосування яких можливий в результаті інтеграції теорії й практики. Таким чином, під практико-орієнтованим підходом у підготовці фахівців для закладів вищої освіти розуміється орієнтація змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи.

Водночас практико-орієнтований підхід не виключає вивчення традиційних фундаментальних наук у поєднанні з прикладними, практичними дисциплінами на основі реалізації низки принципів, а саме: 1) побудова цілісного освітнього середовища у трьох вимірах – навчальному, освітньо-рефлексивному і соціально-практичному; 2) реалізація академічної мобільності та академічних свобод; 3) забезпечення гнучкості й динамічності оновлення освітньо-професійних програм в цілому й окремими блоками; 4) використання різних форм і методів професійної підготовки. Зміст практико-орієнтованого навчання включає як теоретичну частину (лекції, семінари, самостійну роботу, курсове та дипломне проектування, роботу з масивами інформації), так і прикладну або практичну частину (практичні та лабораторні роботи, ігрові форми підготовки, навчальну і виробничу практики, виконання проєктів спільно з викладачами ЗВО та фахівцями-практиками). Вони орієнтовані на стимулювання в задоволенні соціальних, фахових інтересів, мають вигляд конкретного документу – робочої програми, рекомендацій, проєкту закону, силабусу тощо. Саме організація проєктної діяльності студентів потребує складання сценарію з визначенням функцій кожного учасника, обговорення проміжних результатів, їх корегування та презентації кінцевих результатів. Практико-орієнтований підхід передбачає й обов'язкове набуття студентами фаху на основі застосування позааудиторних форм професійної підготовки за рахунок виконання ними практичних завдань з обраного профілю навчання за участю професіоналів цієї діяльності.

Науковці виокремлюють чотири риси практико-орієнтованої професійної підготовки: 1) створення у ЗВО середовища, що стимулює формування у студентів мотивованої усвідомленої потреби в набутті професійних компетенцій; 2) впровадження практико-орієнтованої технології професійної підготовки, що забезпечуватиме формування у майбутніх науково-педагогічних працівників відповідних якостей, досвіду виконання професійних обов'язків за профілем підготовки; 3) організація практичної підготовки студентів на засадах формування професійної компетентності за профілем підготовки; 4) розробка і впровадження інноваційних форм зайнятості студентів з метою вирішення ними реальних професійних, науково-практичних та дослідно-виробничих робіт відповідно до профілю навчання.

Таким чином, застосування практико-орієнтованого підходу в процесі професійної підготовки надає їй найголовнішої цінності – студенти отримують досвід майбутньої фахової діяльності, що створює відповідний рівень їх компетентності; змінюється акцент у навчальній діяльності студентів, скеровуючи їх дії на інтелектуальний та фаховий розвиток за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності.

Список використаних джерел

1. Горбенко Г. В. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 4(45). С. 64-69.
2. Житнік Н. В. Практико-орієнтована підготовка фахівців в умовах регіонального вищого навчального закладу. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 9. С. 29-35.
3. Іванов В. О., Криворучко Д. В., Купенко О. В. Практико-орієнтовані технології в інженерній освіті. *Навчальний посібник*. Харків : НТМП, 2015. 140 с.
4. Майковська В. І. Вплив інноваційних процесів на трансформацію вищої освіти як суспільного інституту. *Наук. журнал Сумськ. держ. пед. ун-ту ім. А. С. Макаренка*. 2014. № 1(35). С. 227-236.

5. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50-51. ORCID: 0000-0001-8165-0395

6. Образцов П. И., Ахулкова А. И., Черниченко О. Ф. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения. *Учеб.-метод.пособие*. Орел : ОГУ, 2003. 94 с.

7. Warneke D. Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung. Kassel : Kassel Univ. Press, 2007. 599 s.

8. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung. Kassel: Kassel University Press, 2010. 294 s.

9. Post E.-M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen - und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. *Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer*. Leipzig: Univ. Dass, 2010. 791 s.